

MIEHIÄ TYÖSSÄÄN KOHTAAVAN AMMATTILAISEN TARINA

Suomalainen mies osaa ilmaista suuttumuksen, turhautuneisuuden ja vihan tunteita mutta kokemuksen mukaan ei muita tunteita, kuten hätää ja surua. Etenkin surun ja herkkyyden tunteet ovat sellaisia, että niitä harvoin tulee vastaan, eikä kukaan mies ole koskaan sanonut olevansa rakastanut. Sen sijaan viikoittain joku purkaa puhelimestakin tiukasti turhautuneisuuttaan ja uhkailujakin tulee. Taustalla on usein se, että jokin asia on aiheuttanut työttömyysturvan menetyksen eikä asiakas suostu ottamaan sitä omaksi syykseen, vaan hänen mielestään syy on jossain muussa kuin hänessä itsessään.

Olen päätenyt sellaiseen käsitykseen, että miestyöntekijän on usein helppo saada yhteys, kun asiakkaana on mies. Keskustelu kahden miehen välillä on luontevaa, kun puhutaan mies miehelle. Luottamus syntyy helposti, jolloin tulee laajojakin avautumisia. Mutta kyllä miehet osaavat puhua myös naistyöntekijöille laajasti vaikeistakin tilanteista. Miehen voi olla helpompi kertoa surun tunteista naiselle kuin miehelle. Kun miehelle voi puhua kuin mies miehelle, niin naiselle voi olla puolestaan helpompi purkaa surun ja pahan olon tunteita. Nainen koetaan usein empaattisemmaksi ja äitimäisemmäksi hahmoksi.

Mutta miehen saattaa olla vaikeampi tunnustaa ja kertoa heikkouksiaan naiselle. Esimerkiksi päihdeongelmasta voi olla helpompi puhua toiselle miehelle. Usein aiheita pystyy käsittelemään suoraan. Saattaa olla, että naispuolisen työntekijän kanssa mies ei ole niin suora, vaan asiaa pitää ikään kuin lähestyä takaoven kautta. Minulla on ollut asiakkaina miehiä, jotka ovat olleet valmiita menemään suoraan aiheeseen, sillä asenteella, että turha tässä on lässyttellä, puhutaan asioista niin kuin ne ovat.

Minulla on ollut asiakkaana mies, joka oli ollut pitkään naisvirkailijan asiakkaana. Jossain vaiheessa hän oli tuonut esille sen, että hän haluaisi keskustella enemmän miehen kanssa. Varasin hänelle ajan ja keskustelussa paljastui, että hänellä on niin laajoja terveydellisiä ongelmia, että ohjasin hänet suoraan terveydenhuollon puolelle. Kävi ilmi, että mies ei ollut pystynyt kertomaan naiselle omista terveydellisistä ongelmista. Tällainen miehisuus tuli esiin. Mies koki, että hänen pitää olla mies eikä hän voi omia vikojaan naispuoliselle virkailijalle kertoa.

Mutta on työntekijä mies tai nainen, ensimmäisen tapaamisen onnistuminen on tärkeää. Siinä persoonat kohtaavat. On todella tärkeää saada luotua luottamus ensimmäisen kohtaamisen aikana. Jos siinä epäonnistuu, pitää tehdä paljon ja pitkään työtä, jotta sen pystyy sitten joskus saavuttamaan.

Pojilla on useita riskitekijöitä, kuten päihteet ja näyttämisen halu. Monilla kiinnostuksen kohteita ovat mopot, autot, tytöt, alkoholi ja on paljon näyttämisen halua. Kiinnostuksen kohteet ovat jotain ihan muuta kuin menestyminen koulussa, joten kyllä siinä helposti koulunkäynti lopahtaa.

Tytöt ovat tunnollisempia, ja heidän yhteisönsä paine on erilainen. Heidän täytyy olla tunnollisia, ja he peilaavat toinen toisiaan. Menestyminen koulussa on heille status. Tytöt haluavat olla fiksuja, ihania ja pukeutua hyvin. He pyrkivät olemaan jotakin, haluavat olla jotain ja rakentavat jo nuorina omaa tulevaisuuttaan.

Poikien asenne on usein sellainen, että kunhan tässä nyt jotenkin mennään. Muut asiat kiinnostavat enemmän kuin koulu, johon ei sitten jakseta eikä viitsitä panostaa. Poikien yhteisössä ei arvosteta sitä, että on tunnollinen koulussa, tekee läksyt ja pärjää koulussa hyvin. Pojat saattavat arvostaa sitä, että on hurja ja kova jätkä, ja sillä voi tehdä vaikutuksen tyttöihinkin. Se voi viedä motivaatiota huonompaan suuntaan. Jos sellainen jatkuu, jossain vaiheessa kelkka saattaakin kääntyä niin, että vaikeuksia alkaa tosiaan tulla. Sitten alkaa tulla isompia ongelmia, kuten lisääntyvä päihteiden käyttö ja rikollisuuskin voi tulla mukaan kuvioihin, kun rahaa kuitenkin pitää saada, vaikka opiskelu ei kiinnostaisi ja opinnot jäävät kesken. Sellaisen elämäntyylin ja pitkäaikaisen päihteiden käytön myötä alkavat näkyä myös mielenterveysongelmat.

Meillä on asiakkaita, jotka tarvitsevat vain pientä tukea, jotta pääsevät eteenpäin. Toiset taas tarvitsevat laajempaa tukea, esimerkiksi osaamisensa kehittämiseen. On pitkäaikaistyöttömiä, joilla on arjen hallinnassa useita ongelmia, kuten päihdeongelmaa ja terveydellisiä ongelmia, sekä psyykkisiä että fyysisiä.

Voisi lähteä liikkeelle siitä, miten arjen hallinnan taidot lähtevät repsahtamaan. Matkan varrella on ollut monia ongelmia, kuten koulutuksen puute. Useita koulutuksia on saatettu aloittaa, mutta ne ovat jääneet kesken syystä tai toisesta. Monet haluavat työelämään mutta pyrhdykset työelämässä ovat olleet lyhyitä, kun ei ole ollut ammatillista koulutusta eikä työelämän pelisäännöt ole aina olleet selvillä. Työn saaminen on vaikeaa, jos ei ole pohjalla ammatillista koulutusta.

On nuoria asiakkaita, jotka lähtevät ammatilliseen koulutukseen mutta se jää kesken, jonka jälkeen he pyrähceleivät työelämässä. Mutta jos työsuhde sitten päättyy, asiakkaan elämä ja asiat alkavat mennä väärään suuntaan. Vaarana ovat päihteet ja rikollisuus ja arjen taitojen hallinnan heikentyminen. Elämän rytmi menee pieleen usein niillä, jotka ovat olleet pitkään vain kotona. Juttelin äskettäin asiakkaan kanssa, joka kertoi, että kun hän oli ollut pois työstä yli puoli vuotta, rytmi meni siihen suuntaan, että hän valvoi myöhään ja nukkui päivät. Kun arjen rytmi on tällainen, sen muuttaminen voi olla vaikeaa. Jos tulisi jokin työmahdollisuus, arjen rytmin kääntäminen ei sitten onnistukaan niin, että kykenisi olemaan kahdeksalta aamulla töissä. Se on osoittautunut monille hyvin haasteelliseksi. Kun pitkäaikaistyöttömyyden mukana tulee taloudellisia vaikeuksia, se voi lisätä päihdeongelman ja mielenterveysongelmien riskiä. Asiakas voi myös turhautua jatkuvaan työttömyyteen ja siihen, että tilanne ei vain etene eikä parane millään.

Monilla on sellainen asenne ja ennakkokäsitys, että turha tehdä tai käydä missään, kun se ei ole aiemminkaan johtanut mihinkään. Sellaista asiakasta meidän pitää tsemppata tosi paljon. Voi tulla sellainen asiakas, jolla ei ole miellyttäviä kokemuksia työkkärin palveluista eikä muistakaan palveluista. Ne eivät ole vieneet asiakkaan tilannetta eteenpäin. Sosiaalialan palvelujärjestelmässä on voinut olla jokin tekijä, joka on lössäyttänyt asiakkaan motivaation. Tällöin hän saattaa kokea, että kaikki tämä on ihan turhaa eikä hänellä ole motivaatiota lähteä mihinkään. Tällaisissa tapauksissa saa tehdä aika paljon jumppaa asiakkaan kanssa, jotta tilannetta saa vietyä eteenpäin. Joskus asiakasta täytyy tosiaan nostaa syvältä suosta ja kannatella sitten jonkin aikaa tai pidempään. Usein tarvitsemme muitakin tukipalveluja kuin vain meidän oma ohjauksemme. Teemme yhteistyötä myös sosiaalitoimiston kanssa ja lähdemme sitä kautta yhdessä rakentamaan tulevaisuutta.

Lähden usein liikkeelle siitä, että pyrimme ratkaisemaan tällaisia ongelmia ja puhumme aikaisemmista huonoista kokemuksista ja ongelmista. Onko palvelu, jossa asiakas on aiemmin ollut, ollut asiakkaalle vääränlainen? Mikä siellä on ollut sellainen tekijä, joka tuntunut asiakkaasta väärältä? Onko työkokeilussa tullut vastaan vääränlainen paikka? Millaisia ongelmia on ilmennyt?

Näistä asioista lähdemme keskustelemaan asiakkaan kanssa. Kun käsittelemme ne pois alta, voimme lähteä miettimään jatkoa ja rakentamaan uutta polkua. Yksikään asiakas ei ole siitä kieltäytynyt tällaisten keskustelujen jälkeen eikä kieltäytynyt siitä, että lähtisimme viemään hänen asioitaan eteenpäin. Taustalla on usein turhautuneisuus. Kun saamme turhautuneisuutta pois, saamme myös motivoitua asiakasta. Silloin saamme tunnelin päähän sitä kuuluisaa valoa. Kun se valo alkaa näkyä asiakkaalla, silloin pääsemme aina eteenpäin.

Miesten kohdalla koulutuksen puute on työllistymisen kannalta iso haaste. Koulutusta saattaa olla, mutta siitä on pitkä aika. On sellaisia, joiden koulunkäynnistä ja opiskelusta on kulunut useita kymmeniä vuosia. Silloin se oli sellaisia kalvosulkeisia eikä mitenkään miellyttävää. Monilla asiakkailla on sellainen käsitys, että koulutus on yhä edelleen sellaista, samanlaista kuin vuosikymmeniä sitten. Opettaja laittaa piirtoheittimelle kalvoja, jotka sitten pitää kirjoittaa vihkoon hirveällä kiireellä. Mutta nykyään opiskelu ei ole enää sellaista. Se on paljon käytännönläheisempää. Erilaisia koulutusmuotoja on tarjolla runsaasti. Tätä olen joutunut markkinoimaan asiakkaille paljon, jotta kiinnostus koulutusmaailmaa kohtaan on herännyt ja jotta pohjakoulutusta on saatu rakennettua.

Motivaatio-ongelmia tulee ja syntyy ammatillisen koulutuksen puutteesta. Voi olla, että palvelut eivät ole onnistuneet eivätkä vieneet asiakasta eteenpäin. Valmennukset ovat jääneet kesken tai niitä ei ole viety loppuun saakka.

Jos asiakas osallistuu uravalmennukseen, siellä pohditaan asiakkaan seuraavaa suuntaa. Lähdetään kartoittamaan asiakkaan ura- ja koulutusvaihtoehtoja ja tarjotaan hänelle näistä tietoa. Sitten mietitään, mikä jatkosuunnitelma voisi olla. Palvelun aikana yritetään saada siihen suunta. Sitten kun palvelu päättyy eikä uutta suuntaa ole löytynyt, asiakas jää helposti yksin. Jos tukea ei palvelun päättymisen jälkeen ole, sehän sitten helposti lössähtää. Se taas tuottaa sellaista, että palvelu ei ole ollut onnistunut eikä asiakkaan tilanne ole edennyt. Valmentaja vain lässytti jotain eikä tullut muuta kuin negatiivisia tunnetiloja. Kun vauhtia aletaan hakea uudelleen tarjoamalla jotain palvelua, kyllä siinä aikamoisen jumpan saa tehdä ennen kuin asiakkaan saa uudelleen motivoitua.

Pitkäaikaistyöttöminä on 50–60 -vuotiaita miehiä, jotka ovat kauan tehneet raskasta fyysistä työtä. Se voi näkyä terveydentilassa niin, että se tuo mukanaan haasteita työllistymiseen. On selkä-, käsi- ja polvivaivoja, joiden takia työllistyminen on vaikeaa. Silloin on kuntoutuksen tarvetta. Ohjaamme heitä terveydenhuollon puolelle hakemaan lausuntoa, jotta asiakkaalle saadaan rakennettua tukimahdollisuuksia. Kuntoutus voi olla asiakkaan näkökulmasta ykkösjuuttu, jotta hän saa sieltä enemmän tukea kuin meidän palvelujemme piiristä. Olemme tässä välissä ohjaamassa asiakasta sinne.

Kun puhutaan terveydellisistä tekijöistä, jostain syystä meidän palvelujärjestelmämme ei tarjoa asiakkaalle tarpeeksi tietoa. Kun on terveydellisiä tekijöitä, asiakkaan ohjaaminen ja ohjeistaminen tapahtuu usein työkkärin ja kuntakokeilun kautta. Se on mielestäni vähän hassua, koska eihän se periaatteessa ole meidän tehtävämme ohjata ja ohjeistaa asiakas terveydenhuollon puolelle. Meidän on enemmänkin ajateltava asiaa työllistymisen vinkeistä ja tukimahdollisuuksia. Mutta tämä on vähän kääntynyt näin päin.